

PALEOLİTİK AÇIDAN ALET VE ALET YAPIMINDA KULLANILAN HAMMADDELER

Paleolitik açıdan alet, belirli bir ya da birden fazla işlevsel amaca yönelik olarak odun, kemik ve taştan değişik yöntemlerle şekillendirilmiş ve işlenmiş parçalardır. Ancak aleti yapmak ya da kullanmak farklı iki ölçütü oluşturmaktadır. Çünkü büyük maymunların, özellikle şempanzelerin herhangi bir nesneyi alıp, onu bir amaç için kullandıkları bilinen bir gerçektir. Bazı gözlem ve kazanılan deneyimler sonucunda, örneğin şempanzeler tarafından gerçekleştirilen küçük değişiklikler bir yana bırakılacak olursa gerçek anlamda alet yapımı bir insan işidir.

Hayvanların doğa içindeki ilksel gereksinimlerini karşılayabilecek organları vardır. Oysa insan bu organlardan yoksundur. Yani herhangi bir çevrede, hiçbir donanım olmaksızın yaşamlarını sürdürebilecek kadar gelişkin bir vücut yapısına sahip değildirler. Ancak buna karşın çok karmaşık bir sinir sisteminin merkezini oluşturan büyük ve kapsamlı bir beyinleri vardır. Diğer hayvanların beden donanımları yerine geçecek olan bu beyin ve onun sinir sistemine yaptığı uyarı sonucunda, insanın ellerine olan egemenliği ve el ile göz arasındaki ince işbirliği alet yapımında değişmez bir etmeni oluşturmuştur.

İnsanlığın ilk zamanlarında en ilksel gereksinmelere cevap veren sade aletlerin, zaman akımı içinde daha iyiye ve karmaşığa doğru gelişmesi ve uzmanlaşması da tamamen bir kültürel birikimin sonucudur ve öğreti yoluyla iletilen sosyal bir kalıtımla kuşaktan kuşağa geçerek evrimlenir. Her ne kadar insanlık çok kısa zamanda alet yapan bir soy haline geldiyse de aletler uzun süre tekdüze bir yapı

içinde kalmıştır. En basit bir alet bile uzun deneyim yanılma, başarısızlık, gözlem, akılda tutma ve akılda tutulan bazı izlenimlerin birleştirilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak bilgi birikimi doyum noktasına ulaştıktan sonradır ki, aletlerdeki çeşitlilik ve uzmanlaşma yani evrimlenme hızlanmış ve daha küçük zaman birimleri içinde gittikçe artan bir biçimde teknolojik gelişme kaydedilmiştir. Bu evrimlenme hızında rol oynayan etmenlerden biri de, insanın ürettiği aletlerin bedeninden bağımsız olmaları ve zaman akımı içinde “alet yapan aletler”in geliştirilmesidir.

Alt ve Orta paleolitik çağ aletleri üretime değil, tüketime yönelik araçlardır. Önceleri tüketici olan insan soyu, ancak toprağa yerleştikten sonra, üretim alanında kullanmak amacıyla alet yapmaya başlamıştır. Böylece bu anlamda aletler, toplumun ekonomisini de belirlemektedir.

Alet Yapımında Kullanılan Hammaddeler:

İnsanlığın varoluşundan bu yana insan çeşitli gereksinmelerini karşılamakta kullandığı araç gereç ve silahlarını üretmek üzere sürekli bir biçimde hammaddeye gereksinim duymuştur. Bu gereksinmeden yola çıkan Paleolitik çağ insanları taş, kemik ve odunları işleme ve onları biçimlendirme gayreti içine girmiştir. Ancak Paleolitik insanlar söz konusu olan bu hammaddeyi çok yakın çevrelerinden sağlamışlardır ve onu buldukları çevreye göre seçmişlerdir. Yaşadıkları ortamda hangi hammadde çoğunlukta ise onu işlemek zorunda kalmışlardır. Günümüze kadar yapılan kazı ve incelemeler Paleolitik insanın kültürlerinin araştırılmasında en kalıcı olan hammaddenin taş olduğunu göstermiştir.

Odun:

Paleolitik insanların alet ve silahlarını üretim için kullandığı ilk hammaddelerden biri hiç kuşkusuz ki odundur. Odunun çok çabuk tahrip olarak çürüyüp giden bir madde olması alet olarak izine ender olarak rastlanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle odun için hammaddeler arasında fazla dayanıklı olmayan buna karşılık işlenerek kullanılan bir maddedir diyebiliriz.

Kemik:

Kemikte odun gibi çok eski devirlerden bu yana kullanılmaktadır. Kemiğinde bünyesi organik olduğu için tabakalar içinde dağılıp çürüme olasılığı odun kadar olmasa da vardır. Gerçek anlamda kemik aletlerin Üst Paleolitik' te başladığını görüyoruz. En eski kullanılan boynuz geyik boynuzudur.

Taş:

Odun, kemik, geyik boynuzu gibi taşta insanın varlığının ilk evrelerinden bu yana elinin altında bulunan ve doğanın ona verdiği bağışlardan biridir. Sayılan maddeler arasında taşın büyük bir yeri vardır. Taş aletler olmaksızın kültürel gelişme olasılığı yoktur. Çünkü kemiği odun ya da odunu kemikle işlemek mümkün olmamıştır.

Paleolitik insanın alet yapımı için tercihi olarak kullandığı hammaddeler arasında kavkısallık kırılma özelliği gösterdikleri için çakmaktaşı ve obsidiyen önemli bir yer tutar. Ancak obsidiyen püskürük bir taş olduğu için sadece volkanik arazilerde bulunur.

Çakmaktaşı ve obsidiyenin olmadığı alanlarda varolan diğer taşlar alet yapımı için kullanılmıştır (Bazalt, andezit, kalker v.s.). Çakmaktaşı siyah, gri, pembe, kahverengi, kirli sarı ve birçok renk gösterir. Kırıldığı zaman donuk ya da yağlı parlaktır.

Çakmaktaşları 4 alt tipe bölünebilirler. 1- Opal-kalsedon, 2- Kalsedon, 3- Kuars-kalsedon, dördüncü grup jipslerde oluşur. SiO₂ oranı ve yonga çıkarma özelliği bakımından en iyi kalite kalsedon çakmaktaşlarında bulunur. Bugün hala çakmaktaşını Paleolitik teknikle kullanan toplumlar vardır. Obsidiyen, volkan camı olarak da adlandırılır. Volkanların püskürmesiyle ilgili bir dış püskürük taştır. Yeryüzüne püsküren lavların aniden soğuması ile camsı özellik kazanmıştır. Rengi koyu siyah ya da koyu griden gümüş rengine doğru gider. Kahverengi olanları da vardır. Kolayca kırılır. Kavkısal kırılma gösterir. Paleolitik insanlar tarafından ilk zamanlardan itibaren kullanılmıştır.